

právního, poněvadž ho tu není, anebo poněvadž se tento podnět chová naprosto nečinně. S druhé strany ale nechce procesní právo nechati tyto hospodářské nebo sociální zájmy bez ochrany; proto opravuje hmotné právo, jež by k tomuto důsledku vedlo, tvoří svůj zvláštní, procesní pojem strany ve sporu.

František Weyr:

Právní postavení majitelů pozemků na území čs. republiky, pokud jsou tito majitelé státními občany německými, a pokud pozemky ty podléhají ustanovení § 1 zákona ze dne 16. dubna 1919 čís. 387 Sb. z. a nař. (zákona záborového).

Jde především o otázku, čím a v jakých směrech liší se toto právní postavení německých státních občanů od obdobného postavení tuzemců.

1. Pokud jde o zábor. Podle § 1 záb. zák. není rozdílu. Neboť praví se tam: »Aby byla provedena úprava pozemkového vlastnictví, zabírá se státem velký majetek pozemkový (§ 2), ležící v území Československém, v to čítajíc velký majetek vázaný, a zřizuje se úřad pozemkový.« »Záborem« rozumí zákon zcela nový právní poměr k půdě, podobně jak takový (jiný) právní poměr zavedl zákon o právu stavebním z 26. dubna 1912 č. 86 ř. z. Při záboru zůstávají dosavadním oprávněným plně zachována všechna dosavadní jejich práva k zabraným pozemkům, pokud jen neodporují záboru, tedy jak práva vlastnická, tak i nájemní, pachtovní a zástavní i jiná (§ 17) (srovn. Krejčí, Zákony o pozemkové reformě s příslušnými nařízeními, Sbirka zákonů československých 1921, str. 2). Právo státu, plynoucí ze záboru, vymezuje § 5. záb. zák.: záborem nabývá Československá republika práva »zabraný majetek přejímá a přidělovatí«.

S vnitrostátním zákonodárstvím, pokud vztahuje se na možnost záboru majetku německých státních občanů, shodují se i zásady práva mezinárodního, stanoveného mírovou smlouvou Versailleskou (srovn. nyní č. 217 ex 1921 Sbírký zák. a nař. státu československého). Lit. b) článku 297 totiž stanoví: »S vý-

hradou opačných ustanovení, která by snad vyplývala z této smlouvy, vyhrazují si mocnosti spojené neb sdružené právo zadržeti a likvidovati veškerý majetek, práva a zájmová účastenství, jež v době, kdy tato smlouva nabude působnosti, náležejí německým příslušníkům nebo společnostem jimi kontrolovaným a jsou na jejich území, v jejich osadách, državách a protektorátech, počítajíc v to i území, která jim byla postoupena podle této smlouvy. Pojem »zadržeti« a »likvidovati« (reterir et liquider) je širší než pojem záboru. Pojem záboru, pokud jde o právní situaci majitele zabraného majetku, jest obdobný pojmu »zadrženi« ve smyslu cit. článku 297. Neboť § 7 zák. zákona praví, že »zcizení, pronájem zabraného majetku, jeho zavezání a dělení vyžaduje úředního souhlasu (§ 15) a nemá bez něho proti státu právních následků«, 2. odst. litery b) článku 297, pak stanoví, že se zadržným majetkem »nebude směti německý vlastník nakládati (disposer), aniž jest mu dovoleno uvaliti na něj jakékoliv břemeno bez svolení tohoto státu« (i. e. spojeného anebo sdruženého). Mimo úvahu může zůstat, že rozsah objektů, na které se vztahuje »zábor« podle záborového zákona, jest užší než rozsah objektů, na které se vztahuje »zadrženi« podle čl. 297 mír. smlouvy. Jisto jest tedy, že mírová smlouva sankcionovala (přebytečně) záboru §u 1 záborového zákona, pokud jde o jeho působivost na příslušníky německé říše.

2. Pokud jde o »přejímání«. Ani zde není rozdíl mezi tuzemci a státními občany německými. »Převzetím« rozumí se nabytí práva vlastnického státem československým příslušným vkladem do pozemkové knihy (§ 26 zákona ze dne 8. dubna 1920 č. 329 Sb. zák. a nař.; zákon náhradový). Tento pojem »převzetí« podle náhradového zákona nekryje se s pojmem »likvidovati« podle článku 297 mír. smlouvy. Neboť »převzetí« může se státi buď z a náhradu nebo bez ní, kdežto v pojmu »likvidovati« ve smyslu mírové smlouvy zahrnut jest jen první případ převzetí (nabytí práva vlastnického). Převzetí bez náhrady nebylo by »likvidací«, která, pokud jde o hmotné věci jakožto předměty práva vlastnického, rovná se expropriaci, nýbrž sekvestrací. Že pojmu »likvidace« ve smyslu cit. článku 297 mír. smlouvy jest skutečně takto rozuměti, plyne z ustanovení litery h) tohoto článku, které jedná o »výtěžku likvidací« (le produit des liquidations).

3. Pokud jde o »přejímání bez náhrady.« Přejímání bez náhrady rovná se, jak řečeno sekvestrací. § 9 záb. zákona stanoví: »O náhradě za převzatý majetek bude rozhodnuto zvláštním zákonem. Zvláštním zákonem provede se zásada, že bez náhrady bude převzat majetek příslušníků nepřátelských států, příslušníků bývalé panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské, majetek nadací spočívajících na právech ze šlechtictví, zrušeného zákonem ze dne 10. prosince 1918 čís. 61 Sb. zák. a nař.; majetek, jehož užívání zakládá se na výkonu funkcí, úřadů a důstojenství cizozemských, nebo který s takovou funkcí, úřadem nebo důstojenstvím jest spojen; majetek bezprávně nabytý; majetek osob, které se hrubě provinily proti československému národu ve světové válce; konečně majetek, který podle ustanovení zákonů finančních připadne státu jako splátka na dávku z majetku.«

»Zvláštním« zákonem, dovolaným první větou tohoto paragrafu, jest zákon náhradový (§§ 35, 36). Je otázka, zdali tento zákon jest též »zvláštním zákonem«, dovolaným druhou větou, poněvadž textování § 9 by nasvědčovalo tomu, že zde míněny jsou dva různé zákony. Než přes to dlužno vzhledem k obsahu náhradového zákona (§§ 35, 36) za to míti, že on jest též »zvláštním« zákonem ve smyslu druhé věty § 9 záborového zákona. Zejména nelze za to míti, že oními »zvláštními zákony« byly by ony zákonné normy, které — bez ohledu na účely pozemkové reformy, nýbrž prostě následkem politického převratu a změny státní formy — vysloví sekvestraci majetku určitých osob neb rodin (roz. panovnických).

Ustanovení § 9 záb. zák. jest juristicky bezvýznamné. Obsahuje toliko slib nebo direktivu pro příštího zákonodárce, který podobnými sliby nebo direktivami právnicky nemůže býti zavazován (jde-li o dva zákony též e hodnoty normativní, t. j. prosté a contr. ústavní). Těžisko právní úpravy naší otázky spočívá tudíž výlučně v §§ 35 a 36 náhradového zákona. První odstavce § 35 pak stanoví: »Předpisy o poskytování náhrady vlastníku převzatých nemovitostí dle tohoto zákona neplatí, hledíc k § 9 záborového zákona, pro majetek příslušníků nepřátelských států a majetek příslušníků bývalé panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské, pokud tomu neodporují mírové smlouvy uzavřené mocnostmi spojenými a přidruženými ve světové válce.« O po-

měru tohoto ustanovení a následujícího § 36 k §u 9 záborového zákona platí toto: Jsou-li §§ 35 a 36 náhradového zákona, jak máme za to, provedením zásad § 9 záborového zákona, ve formě slibu nebo direktivy vyslovených, pak je tyto paragrafy neprovedly úplně. Neboť neupravují vůbec sekvestraci majetku, jehož užívání zakládá se na výkonu funkcí, úradů a důstojenství cizozemských, nebo který s takovou funkcí, úřadem nebo důstojenstvím jest spojen; majetek bezprávně nabytý; majetek osob, které se hrubě provinily proti československému národu ve světové válce; konečně majetek, který podle ustanovení zákonů finančních připadne státu jako splátka na davku z majetku.«

Nejasné a částečně i přímo nesprávné jsou (hledíc k obsahu mírových smluv a §§ 35 a 36 náhradového zákona) vývody zpravodaje výboru pro pozemkovou reformu (tisk č. 2748): »Dříve než přikročeno bylo k projednávání podnětův o způsobu a výši náhrady za zabraný pozemkový majetek, bylo dlužno zaujati stanovisko k oné části § 9 záborového zákona, jež vypočítává případy převzetí zabraného majetku pozemkového bez náhrady.

Konány byly expertisy a vyžádáno bylo dobré zdání čelných našich učenců z oboru historie, práva soukromého i mezinárodního jakož i disciplin, jež spolu byly dotčeny při řešení otázek převzetí zabraného majetku bez náhrady.

Přirozeně po vyhlášení záborového zákona nastala podstatná změna v nazírání a řešení otázek právě jmenovaných s hledisek práva mezinárodního, nebo zatím podepsány byly mírové smlouvy s čelnými nepřáteli Československé republiky, a to mírová smlouva s Německem, podepsaná ve Versailles dne 28. června 1919 a s Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en Laye dne 10. září 1919.

K obsahu těchto mírových smluv přihlížel již také nutně expert prof. Dr. Jan Krčmář ve svém dobrém zdání a vyslovil se zejména o důsledcích článků 256 a 297 smlouvy versailleské a článků 208 a 267 smlouvy Saint-Germainské.

Čl. 256 smlouvy versailleské přisuzuje našemu státu státní majetek německý v území nám postoupených (Hlučínsko), avšak z a n á h r a d u, kterou musíme zaplatiti náhradové komisi. Státním majetkem jest rozuměti nejen majetek říše a německých států, nýbrž i majetek korunní a soukromý majetek bývalého císaře a jiných panovníků německých.

Čl. 297 smlouvy versailleské dává nám právo likvidovati majetek příslušníků německých, avšak výtěžek likvidací musí býti vydán těmto příslušníkům, při čemž jsou vyhrazena práva komise reparační, požadovati výtěžek likvidací pro sebe ke krytí náhradové povinnosti Německa. Při tom platí, že vlastník může se domáhati nápravy před smíšeným soudem rozhodčím nebo před rozhodčím jmenovaným tímto soudem, jestliže by likvidační opatření poskytla vlastníku výsledek příliš nepříznivý. Soud neb rozhodčí mají právo přiznati vlastníku slušnou náhradu proti nám. Důležité také jest ustanovení al. 3 odst. b) (čl. 297), podle něhož se nepokládají za německé příslušníky ti bývalí příslušníci němečtí, kteří důsledkem mírové smlouvy nabývají ipso facto státní příslušnosti v některém státě spojeném nebo přidruženém opcí nebo naturalisací.

Z toho je patrné, že smlouva versailleská nám brání, abychom odňali příslušníkům německým majetek bez náhrady. Majetek státní neb panovníků německých dlužno nám zaplatiti reparační komisi na účet Německa do reparačního fondu Mírové smlouvy zodpověděly tudíž podle shora řečeného již tyto věci § 9 záborového zákona: »Bez náhrady bude převzat majetek příslušníků nepřátelských států, příslušníků býv. panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské (a to obé se zřetelem na mírové smlouvy s Německem a Rakouskem), majetek, jehož užívání zakládá se na funkci, úřadu a důstojenství cizozemských, nebo který s takovou funkcí, úřadem neb důstojenstvím jest spojen (ovšem s výhradou biskupství vratislavského a arcibiskupství ostříhomského, kterážto otázka bude ještě řešena) a konečně majetek osob, které se hrubě provinily proti československému národu ve světové válce.

Zbývá tudíž z § 9 záborového zákona ze zásad o převzetí bez náhrady jednak provéstí ustanovení o majetku nadací spočívajících na právech ze šlechtictví zrušeného zákonem ze dne 10. prosince 1918, č. 61 Sb. z. a n., dále o majetku příslušníků nepřátelských států a příslušníků býv. panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské.

Tato poslední výhrada obsažena jest z důvodů již shora naznačených v § 35 osnovy zákona. V témže paragrafu jako odst.

2. ponecháno jest zvláštnímu zákonu, aby rozhodl o selské půdě bezprávně svedené a v případech podobných.»

Nejasné jest, že zpráva na jednom místě praví (správně), že smlouva versailská nám brání, abychom odňali příslušníkům německým majetek bez náhrady, a na druhém tvrdí (nesprávně), že mírové smlouvy zodpověděly tudíž podle shora řečeného (?) již tyto věci § 9 zák. zákona: »Bez náhrady bude převzat majetek příslušníků nepřátelských států«

Náhradový zákon (§ 35) držel se ohledně převzetí majetku, příslušníků nepřátelských států zásady, vyslovené §em 9 záborového zákona, jenže vyslovil ji podmíněně (»pokud tomu neodporují mírové smlouvy uzavřené mocnostmi spojenými a přidruženými«). Touto podmínkou stanovena tudíž recepce mezinárodních norem, jichž obsah však autorům záborového a náhradového zákona v době jejich koncepcie nebyl ještě oficiálně znám. Recepce ta nebyla nijak mezinárodní povinností vnitrostátního zákonodárce, zejména ne snad vzhledem k ustanovení prvního článku smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a přidruženými a Československem ze dne 10. září 1919, jímž Československo se zavazuje, že »ustanovení, obsažená ve člancích 2. až 8. této hlavy budou uznána za základní zákony, že žádný zákon nebo nařízení, nebo úkon úřední nebude v odporu nebo nesouhlasu s těmito ustanoveními a že žádný zákon, nařízení nebo úkon úřední proti nim nebude mítí moci« (o významu tohoto ustanovení srovn. m o u »Soustavu československého práva státního« str. 72).

Jest tudíž zkoumati obsah mírových smluv, jmenovitě smlouvy Versailské, odporují-li či neodporují zásadě převzetí majetku příslušníků nepřátelských států bez náhrady. V tomto směru dlužno především zdůrazniti, že mírová smlouva Versailská nemá výslovného a zásadního ustanovení o této otázce. Jen nepřímě možno z obsahu jejího vyčísti, že rozhodně pokládá převzetí bez náhrady za nepřípustné. Tomu nasvědčuje, jak shora již bylo podotčeno, užívání slova »likvidace« (místo sekvestrace), »výtěžek likvidace« a jiná podrobnější ustanovení o této likvidaci, o nichž níže stane se jistě zmínka. Je ostatně nepochybně, že podle povšechného stavu dnešního mezinárodního práva vyžadovala by možnost sekvestrace, t. j. převzetí s o u-

kromě jeho majetku bez náhrady, výslovného ustanovení v mírových smlouvách a že tudíž z nedostatku takového ustanovení nebylo by nijak možná souditi na její přípustnost; nýbrž naopak na její nepřípustnost. Vždyť takováto sekvestrace znamenala by vlastně trest pro soukromníky za vinu státu, oficiální náhradu válečnou, uloženou ne státu poraženému, nýbrž jednotlivým jeho obyvatelům jako soukromníkům. Že mírové smlouvy na tomto stanovisku nestály, lze bezpečně dovoditi z jiných jejich ustanovení. Tak stanoví na př. čl. 256 smlouvy Versaillské, že »mocnosti přejímající území Německa získají všechny statky a majetek náležející říši nebo státům německým a ležící v těchto územích. Cena oněch získaných statků bude určena komisí reparační a od státu území přijímajícího zaplácena komisí reparační ku prospěchu vlády německé na účet částek dlužných z důvodu povinnosti k náhradě škod«. A dále se praví, že »statky a majetkem říše a států německých vyrozumívá se všechn majetek koruny, říše a států německých a soukromý majetek bývalého císaře německého a jiných osob panovnických«. Bylo by zajisté nesrovnalostí, kdyby sice za soukromý majetek bývalého císaře německého byla placena náhrada (i když nepřipadne majiteli zabraného majetku, nýbrž státu), za majetek jiných soukromníků (příslušníků německých) však nikoliv. Smlouvy mírové naopak zcela jasně a určitě vyslovují jinou zásadu: že výsledek likvidací v případech čl. 256 případně Německu k náhradě škod, v případech pak článku 297 »musí býti vyplacena přímo vlastníkům, při čemž arcit práva daná komisí reparační, a zejména články 235 a 260, zůstávají vyhrazena«. Na konec sluší ještě podotknouti, že i s hlediska vnitrostátního práva československého a zákonů záborového a náhradového zvláště bylo by zřejmou nesrovnalostí, kdyby — bez veškerého organického spojení s institucí pozemkové reformy — byli za válku trestáni sekvestrací jen určití, s hlediska náhrady škody válečné zcela libovolně určení jednotlivci, t. j. němečtí příslušníci, mající na našem území pozemkový majetek větší než 150 resp. 250 ha půdy (§ 2 zák. záb.), kdežto majitelé půdy menší (na př. 149 ha) nebo jiných objektů ceny snad nepoměrně vyšší, vyšli by úplně bez trestu, ač válkou mohou býti stejně vinni jako oni. S hlediska formálního není sic pochybnosti, že příslušníci cizích států, mající pozemkový majetek na území naší republiky, podléhají stejně

svrchovanosti československého zákonodárce jako tuzemci, takže by zákon vnitrozemský mohl oběma skupinám sekvestrací odejmouti majetek, přece by však podobné ustanovení jako § 9 zák. zákona a § 35 náhr. zák., kdyby nebylo vysloveno ve formě podmíněné (viz shora!), de lege ferenda bylo svrchovaně nerozumné a nespravedlivé. To asi cítili autoři obou zákonů, a proto platnost zmíněné zásady o beznáhradovém převzetí, t. j. sekvestraci majetku příslušníků nepřátelských států, učinili závislou na normách práva mezinárodního a zejména mírových smluv.

Z řečeného plyne tedy, že převzetí zabraného majetku příslušníků německé říše bez náhrady, ve smyslu zákona záborového a § 35 zák. náhradového, jest nepřípustné.

V této souvislosti jest zmíniti se ještě o tomto: Podle záborového zákona nastává zábor eo ipso (ipso jure), t. j. bez zvláštního správního aktu. Ne tak převzetí zabraného majetku (§ 26 náhr. zákona). K převzetí jest sice stát (určitěji: Pozemkový úřad) oprávněn, nikoliv povinen. Toto převzetí má se díti podle plánu vypracovaného zmíněným úřadem. Z ustanovení zákona ze dne 30. ledna 1920 č. 81 Sb. zák. a nař. (zákon přidělový) plyne pak, že Pozemkový úřad nemůže ze zabraného majetku přejímati více, než může přiděliti (§ 9) nebo pro stát podržeti. Ze zásady, že při převzetí zabraného majetku jde o právo, nikoliv o zákonnou povinnost státu, pokud se týče Pozemkového úřadu, plynou důležité důsledky vzhledem k možnosti speciálních úmluv meziúčastněnými státy. Takovou jest na př. úmluva mezi vládou Německou a Československou o provádění článku 297 mírové smlouvy Versaillské, uzavřená v Praze dne 29. června 1920 a publikovaná v říšském zákoníku německém pod č. 242. V čl. I. této úmluvy stanoví se, že »Československá vláda použije práva zadržeti a likvidovati německý majetek, německá práva a zájmová účastenství jen potud, pokud všeobecně hospodářský a sociální zájem státu vyžaduje, aby německý majetek, německá práva a zájmová účastenství přešla do oblasti jejího vlivu. Pod toto hledisko spadají ona hospodářská odvětví, při nichž se pomýšlí na zvýšení státní ingerence nebo jež mají tvořiti předmět zvláštních sociálních nebo hospodářských reforem, jako železnice, doly a hutě, jakož i léčebné lázně«.

Z dalšího kontextu »úmluvy«, na př. č. 3. lit. a) a b) článku I. plyne, že výpočet »hospodářských odvětví« (železnice, doly a hutě i léčebné lázně) jest t a x a t i v n í, nikoliv pouze demonstra-
tivní, a mohlo by se tudíž zdáti, že »úmluva« deroguje do jisté míry zákonům záborovému a náhradovému v tom smyslu, že jí vzdává se stát proti německým státním příslušníkům svého o p r á v ě n í »převzítí« majetek jiného druhu než ten, o němž jedná »úmluva«. Tento názor vedl by arcit' k důsledku, že pozemkový majetek státních občanů německých (podle § 2 záb. zákona) byl by státem na věčné časy sice z a b r á n, nemohl by však nikdy býti převzat a přidělen.

Z uvedeného nelze však na druhé straně usuzovati, že ustanovení záborového a náhradového zákona nejsou v žádné spojitosti s normou čl. 297 mírové smlouvy Versaillské. Tomu brání již sám § 35 náhr. zákona, jenž výslovně recipoval, jak shora již řečeno, pokud jde o předpisy o poskytování náhrady, ustanovení mírových smluv. Recepce tu možno charakterisovati stručně tak, že právní postavení německých příslušníků p o d l e s a m é h o v n i t r o s t á t n í h o z á k o n o d á r s t v í nesmí býti horší než je limitují ustanovení mírových smluv. Stanoví tedy d o l n í mez, t. j. minimum, nikoliv horní. Toto minimum akceptovalo vnitrostátní zákonodárství, aniž by k tomu bylo bývalo ostatním obsahem m í r o v ý c h s m l u v donucováno. Že však zmíněná recepce vyhovuje duchu dnešního obecného práva mezinárodního, bylo již v jiné souvislosti naznačeno.

4. Pokud jde o ustanovení ceny za převzatý majetek. Je-li jisto, že podle náhradového zákona nelze přejímatí majetek německých příslušníků bez náhrady, je další otázka, zdali platí pro toto přejímání ostatní ustanovení náhrad. zákona o p ř e v z e t í z a n á h r a d u (§ 37 a násl.). Máme za to, že a n o, arcit' s výhradou případných speciálních ustanovení mírových smluv, na které se právě § 35 odvolává.

»Předpisy o poskytování náhrady«, o kterých mluví § 35, mohou totiž býti buď předpisy, že náhrada vůbec se nemá poskytovat (to plyne pouze z n a d p i s u §§ 35 a 36 náhr. zákona) nebo že se má poskytovat u r č i t ý m z p ů s o b e m. Je-li tedy prokázáno, že mírové smlouvy tomu odporují, aby majetek příslušníků nepřátelských států byl převzat bez náhrady, t. j. že »předpisy o poskytování úhrady« pro ně platí, pak zdá se z toho

plynouti, že jsou to předpisy náhradového zákona, jakým způsobem náhrada má býti poskytována, poněvadž jiných předpisů není. »Předpisy o poskytování náhrady« ve smyslu § 35 jsou právě předpisy náhradového zákona. Tomu hovoří ostatně též ustanovení mírové smlouvy Versaillské, které praví výslovně, že »likvidace bude provedena podle zákonů (conformément aux lois) súčastněného státu spojeného anebo sdruženého« [čl. 297, b)] a že »platy neb náhrady určí se podle způsobu ocenění a likvidace stanoveného zákonodárstvím země, v níž byl majetek zadržen nebo likvidován (d'après les modes d'évaluation et de liquidation; čl. 297, c), a že konečně, dokáže-li vlastník před smíšeným rozhodčím soudem anebo před rozhodčím, kterého pojmenuje tento soud, že podmínky prodejové nebo opatření učiněná státem, o který jde, nesrovnávají se s jeho obecným zákonodárstvím (en dehors de sa législation générale), byly nespravedlivým způsobem na újmu ceně (injustement préjudiciables au prix), soud nebo rozhodčí budou moci přiznati oprávněnému slušnou náhradu, kterou zaplatí onen stát [čl. 297, h)].

»Způsobem ocenění« (mode d'évaluation) jest patrně — ve smyslu náhradového zákona — míněn způsob, jak má býti stanovena cena převzatého majetku (zda odhadem, či násobkem čistého katastrálního výnosu, ceny předválečné výnosové nebo obecné atd.), »způsobem likvidace« (mode de liquidation); pak způsob, jak se platí náhrada (§ 59 náhrad. zák.; hned či později, hotově či zvláštními veřejnými, zcizitelnými dílčími úpisy, súčtováním atd.). Oba tyto způsoby určeny jsou skutečně zákonem náhradovým a není, jak z hořejších vývodů vyplývá, v tomto směru rozdíl mezi tuzemci a cizozemci. Rozdíl však může se objeviti, uvažuje-li se o poměru ustanovení čl. 297 mír. smlouvy Versaillské o rozhodčím soudu smíšeném, jak jej zavádí oddíl VI. příslušné části smlouvy. Je totiž otázka, zdali vztahuje se ono ustanovení (t. j. ustanovení o kompetenci onoho soudu) též na případy ustanovení náhrady za zabraný a převzatý majetek podle záborového a náhradového zákona. Nebýti zásadního ustanovení § 35 zábor. zákona, mohla by otázka ta býti při nejmenším pochybná. Tam výslovně se praví, že »předpisy o poskytování náhrady« pro příslušníky nepřátelských států neplatí, pokud tomu neodporují mírové smlouvy, což pozitivně vyjádřeno

znamená, že platí, odporují-li. Pochopitelné stává se toto, o sobě zajisté zvláštní ustanovení, uvážíme-li, že náhradový a ještě více záborový zákon při pojmu »předpisů o poskytování náhrady« myslél ohledně cizozemců v první nebo snad jediné řadě na možnost převzetí bez náhrady (arg. »hledíc k § 9 záborového zákona«) a že tento způsob převzetí považoval za zvláštní »předpis o poskytování náhrady«, t. j. předpis, že vůbec žádná náhrada platit se nemá, což znamená, že neplacení náhrady považovati jest za jeden ze způsobů poskytování náhrady. Z této logické chyby zákonodárcově plyne, že při doslovném výkladu §u 35 dospěli bychom k důsledku, že by poskytování náhrady příslušníkům nepřátelských států v případě, že mírové smlouvy odporují převzetí bez náhrady, vůbec nebylo nijak upraveno, což však zajisté nemohlo býti intencí zákonodárcovou. Je tudíž nutno vykládati dvojí negaci § 35 tak, že neznamená jen negativní obrácení pozitivní zásady (t. j. že předpisy ony platí, odporují-li jim mírové smlouvy), nýbrž že znamená i zásadu, že platí vůbec. Je-li tomu však tak, pak vzhledem k nespornému úmyslu vnitrostátního zákonodárce, respektovati, pokud jde o právní postavení cizozemců, ustanovení mírových smluv, dlužno shledávati v předpisu § 35 náhrad. zákona dvě zásady:

1. Ohledně speciální otázky, je-li možno zabrati a převzítí majetek příslušníků nepřátelských států vůbec bez náhrady, platí zásada, že tento §em 9 záborového zákona vyslovený princip platí jen potud, pokud mu neodporuje mírová smlouva, t. j. jinými slovy, že platí, neodporuje-li.

2. Ohledně povšechné otázky, zdali v případě, že převzetí majetku bez náhrady jest vyloučeno, platí povšechné »předpisy o poskytování náhrady« náhradového zákona též pro tyto příslušníky, platí zásada, že tomu tak jest, ač s výhradou, plynoucí ze vzájemného poměru vnitrostátních zákonů (záborového a náhradového) k mírovým smlouvám a z povšechné úvahy, že týž stát nemůže se mezinárodně zavazovati k něčemu, což odporuje jeho ustanovením vnitrostátním (a naopak), a že tedy platí ustanovení mírových smluv, pokud přímo neodporují vnitrostátním normám. (I tato distinkce padá, považujeme-li mezinárodní a tudíž též mírové smlouvy za právní normy rovnocenné vnitrostátním prvotním normám, t. j. zákonům a platila by pak ohledně vzájemného poměru obou druhů norem prostě zásada: *lex posteriora derogat priori*.)

Ze zásady sub. 2. pak plyne, že speciální ustanovení mírové smlouvy, které není sice obsaženo ve vnitrostátním zákoně, neodporuje mu však přímo, jevíc se jako pouhé plus, jest v plné platnosti, t. j. nejen mezinárodní, nýbrž i vnitrostátní. To platí v našem případě o řízení, jímž se upravuje poskytování náhrady za převzatý majetek (§ 37 a další náhrad. zákona) a jmenovitě o instančním postupu, předepsaném v záležitosti té. V té věci platí, že o přejímací ceně rozhoduje Pozemkový úřad a že do tohoto rozhodnutí lze si do 30 dnů stěžovati k zemskému, pokud se týče k sedriálnímu soudu a že z rozhodnutí tohoto jest přípustna další stížnost k nadřízenému soudu a že konečně proti potvrzujícímu rozhodnutí druhé stolice není dalšího opravného prostředku (§ 46 náhr. zák.)*

Toto poslední ustanovení odporovalo by přímo, pokud jde o německé příslušníky, předpisu čl. 297 mir. smlouvy Versaillské, který výslovně připouští ještě odvolání k mezinárodní instanci (smíšenému soudu rozhodčímu). Odpor ten dá se odkliditi restriktivním výkladem (v souhlasu s povšechným principem vysloveným §em 35 náhr. zákona) onoho vnitrostátního ustanovení v ten způsob, že platí jen ohledně tuzemců a že tudíž německým příslušníkům přísluší odvolání k mezinárodní instanci.

Legislativní důvod tohoto ustanovení, které skýtá cizozemcům poměrnou výhodu proti tuzemcům, jest jasné: plyne z jisté nedůvěry mezinárodního fora, na němž sjednávány byly mírové smlouvy, k vnitrostátním institucím jednotlivých států a tvoří se tu (nejen v tomto případě) jistá mezinárodní kontrola jejich. —

Zbývá ještě pojednati o způsobu, jakým má se řízení před zmíněným smíšeným soudem rozhodčím konati. Rozhodující ustanovení (č. 297 mírové smlouvy

*) K tomuto zvláštnímu instančnímu postupu praví Krejčí (l. c. str. 195): „Jest to jediný případ dle zákonů dosud užívaných, kde rozhodnutí P. Ú. není právoplatným. Zvláštní je, že se tu do rozhodnutí správního úřadu, postaveného v podstatě na roveň ministerstvu, připouští stížnost k obyčejnému soudu instance I. s obvyklým dalším pořadem právním. Jen proti potvrzujícímu rozhodnutí II. stolice je další stížnost vyloučena, nikoliv proti jejímu rozhodnutí pozměňujícímu. Ovšem vyloučena tu vůbec stížnost k nejvyššímu soudu správnímu, jenž všude jinde jest jediným možným korektorem rozhodnutí Pozemkového úřadu.“

Versailleské) zní: »Dokáže-li vlastník před smíšeným rozhodčím soudem, který se zavádí oddílem VI. této části, anebo před rozhodčím, kterého pojmenuje tento soud, že podmínky prodejové nebo opatření učiněná státem, o který jde, nesrovnávají se s jeho obecným zákonodárstvím, byly nespravedlivým způsobem na újmu ceně, soud nebo rozhodčí budou moci přiznati oprávněnému slušnou náhradu, kterou zaplatí onen stát.«

Dlužno především zodpověděti otázku, podle jakého práva (podle jakých norem, zda vnitrostátních či mezinárodních) má rozhodčí soud rozhodovati, zdali v konkrétním případě vlastníku (oprávněnému; l'ayant droit) přísluší »slušná náhrada« (indemnité équitable, equitable compensation). Bylo již svrchu v jiné souvislosti řečeno, že jest to zákonodárství příslušného státu (v němž leží dotčený majetek). Správnost tohoto názoru lze dovésti bezpečně z těchto úvah:

Nelze míti za to, že by mírové smlouvy chtěly korigovati vnitrostátní zákonodárství, a to tak, že by rozhodčí soud měl zkoumat (a kritisovat) příslušné vnitrostátní zákony, zdali přisoudily »oprávněným« slušnou náhradu čili nic. Příslušný passus citovaného ustanovení článku 297 mírové smlouvy Versailleské (»en dehors de sa législation générale) svědčí naopak spíše názoru, že rozhodčí soud jest povolán stanoviti korektiv v konkrétních případech, t. j. když příslušnými vnitrostátními instancemi nebyla stanovena podle vnitrostátního řádu právního »slušná« náhrada. To znamená, že o tom, co jest »slušné« a co ne, rozhoduje právě vnitrostátní právní řád, v našem případě tedy náhradový zákon. Mezinárodní instance může tedy korigovati sice vnitrostátní úřad resp. soud, nikoliv však vnitrostátního zákonodárce. Kdyby tomu tak nebylo, byl by rozhodčí soud v nemožné situaci, poněvadž by neměl norem (měřítko), podle kterých by mohl rozhodnouti, kdy vnitrostátním zákonodárcem vyměřená náhrada jest »slušná« a kdy nikoliv. Passus »obecné zákonodárství« (législation générale) dal by se ovšem po případě vyložiti tak, že tím míněna jsou povšechná ustanovení dotčeného vnitrostátního zákonodárce (na rozdíl od speciálních ustanovení poválečných), tedy v našem případě na př. ustanovení obecného občanského zákona o poskytování náhrady při expropriacích a pod. (§ 365). Tento výklad měl by arcit v zápětí důsledek, že v jednom a témž právním řádě

jsou pro tytéž případy vedle sebe dvě platné zákonné normy, z nichž jedna vyměřuje náhradu s l u š n ě, druhá n e s l u š n ě, a z nichž první by platila pro cizozemce, druhá pro tuzemce — důsledek to zajisté povážlivý a mírovými smlouvami sotva chtěný. Ačkoliv tato eventualita vzhledem k zmíněnému, našemu vnitrostátnímu zákonodárství jinak neznámému obratu »législation générale« nedá se úplně vyloučiti, jest spíše za to míti, že mírová smlouva myslela na případ, že ten onen stát — na základě zmocnění daného mu jí samou — bude »likvidovati« majetek cizozemců bez zvláštního z á k o n n ě h o podkladu prostými správními akty. Pak arciť nabývá ustanovení o »obecném zákonodárství« jiného smyslu, poněvadž odkazuje mezinárodní instanci na z á k o n n ý pramen, v jistém smyslu arciť »speciální«, podle něhož mu jest jednotlivé tyto správní akty přezkoumati.

Vyhoví-li tedy — s hlediska této druhé eventuality — rozhodčí soud stížnosti »oprávněného«, t. j. uzná-li, že v konkrétním případě byla vnitrostátními instancemi podle náhradového zákona náhrada neslušně stanovena a vyměřena, přizná mu podle zmocnění mírové smlouvy ono plus, které chybí, aby byla náhrada »slušnou«, a tuto náhradu »zaplatí onen stát«.

Pole, na němž se takto rozhodčí soud v rámci náhradového zákona může pohybovati, jest dosti široké. Neboť Pozemkovému úřadu a soudům, jeho původní rozhodnutí přezkoumávajícím, jest dáno při vyměřování náhrady dosti pružné »vojně uvázení«. Stačí v tomto směru poukázati na př. na § 43. náhrad. zákona.

Prof. Dr. K. Laštovka:

Plná moc ministra s plnou mocí pro správu Slovenska.

I. Ministr s plnou mocí pro správu Slovenska má původ svůj v zákoně ze dne 10./XII. 1918 čís. 64. Sb. z. a n. o mimořádných přechodných ustanoveních na Slovensku.

Osnova zákona byla předložena N. S. ve schůzi dne 10./XII. 1918 úvodní řečí předsedy vlády dra K r a m á ř e a a byla ihned odkázána ve smyslu § 33 jednacího řádu N. S. ústavnímu výboru k urychlenému projednání. Ústavní výbor provedl v osnově ně-